

ВІДГУК

на дисертаційну роботу Кіюн Ірини Дмитрівни на тему «Особливості перебігу та профілактика захворювань тканин пародонта при використанні сучасних приладів для нагрівання тютюну у осіб молодого віку», подану до захисту до разової спеціалізованої вченої ради ДФ 76.600.087, утвореної згідно наказу ректора №29/Д від 27.05.2024 року в Буковинському державному медичному університеті з правом прийняття для розгляду та проведення разового захисту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 221 «Стоматологія».

Актуальність обраної теми дисертації. Куріння є добре відомим фактором ризику, який негативно впливає на загальний стан здоров'я і на порожнину рота зокрема.

Нещодавні дослідження підтвердили тісний зв'язок між курінням та погіршенням стану пародонту, збільшенням зубного нальоту та утворенням зубного каменю у курців, що спричиняє зміни мікробіоти ротової порожнини, запальну реакцію, зниження імунного захисту, а отже, збільшення втрати кісткової тканини. Крім того, тютюновмісні продукти можуть призводити до патологічних змін у порожнині рота: лейкоплакії, гінгівіту, кандидозу, нікотиновому стоматиту, пародонтиту, злоякісних новоутворень порожнини рота. Останнім часом спостерігається зменшення куріння класичних сигарет на тлі збільшення використання нових тютюнових виробів, таких як електронні сигарети.

Куріння засобів для нагрівання тютюну є настільки ж ризиковано для розвитку онкологічних захворювань, як і звичайні. Чисельні дослідження свідчать, що хімічні речовини, які містяться в парах електронних сигарет, є не менш шкідливими, а у деяких випадках – і більш руйнівними для клітин слизової оболонки порожнини рота, пародонта, ніж тютюновий дим. Ці ушкодження можуть призвести до низки серйозних, незворотних проблем в ротовій порожнині.

Одним з ключових завдань сучасної стоматології є підвищення якості лікування захворювань тканин пародонта в осіб молодого віку, що використовують альтернативні прилади для паління тютюну шляхом розробки ефективного лікувального комплексу на підставі клінічно-лабораторних досліджень, що й обумовлює актуальність даного дослідження.

Зв'язок робіт з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження є фрагментом комплексної науково-дослідної роботи кафедри терапевтичної стоматології Буковинського державного медичного університету «Обґрунтування та впровадження нових методів діагностики, лікування, профілактики та реабілітації стоматологічних хворих» (№ ДР 0120U102553). Дисертантка є співвиконавицею окремих фрагментів даної роботи.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації та їх вірогідність. Дисертаційна робота виконана на високому науково-методичному рівні. Усі положення та висновки, наведені у дисертації, базуються на достатньому обсягу клінічних досліджень. Зокрема, обстежено 324 пацієнта віком 18-44 роки із застосуванням сучасних методик та метрологічно повіреної апаратури. Дослідження проводили згідно з прийнятими правилами безпеки обстежених, правами та канонами людської гідності, морально-етичними нормами.

Завдання наукової роботи повністю відповідають поставленій меті. Обраний комплекс методів дослідження (клінічні, рентгенологічні, біохімічні, функціональні та статистичні) забезпечив одержання великого обсягу даних, які були ретельно опрацьовані та проаналізовані статистично.

Статистичну обробку проведено за допомогою сучасного програмного забезпечення із застосуванням адекватних методик аналізу, що відповідають типу та розподілу даних, кількості та взаємозалежності вибірок. Тому вірогідність отриманих результатів не викликає сумніву.

Основні положення дисертації відповідають поставленій меті та завданням дослідження, належно обґрунтовані та порівняні з сучасними

дослідженнями, представленими у науковій літературі. Висновки та практичні рекомендації сформульовані чітко й лаконічно, повністю ґрунтуються на одержаних результатах.

Наукова новизна одержаних результатів. У дисертаційній роботі Кіюн Ірини Дмитрівни вперше систематизовано дані щодо поширення карієсу зубів і уражень СОПР в осіб молодого віку, котрі використовують альтернативні засоби для паління тютюну. Уточнено та систематизовано наукові дані щодо поширеності та інтенсивності запальних і дистрофічно-запальних уражень тканин пародонта в курців електронних сигарет.

Уперше проведена оцінка функціонального стану мікроциркуляторного русла тканин пародонта в осіб, що використовують альтернативні прилади для паління тютюну. Уточнено та доповнено дані про зміни запальних маркерів ротової рідини за активністю уреазы, лізоциму та ступеня дисбіозу у хворих на хронічний катаральний гінгівіт та початковими форми генералізованого пародонтиту, що застосовують електронні прилади для паління тютюну. Уперше проведена оцінка тромборезистенції ендотелію судин у хворих на хронічний катаральний гінгівіт та генералізованого пародонтиту початкового – І ступеня, що палять е-сигарети, та в осіб без шкідливої звички. Науково обґрунтовано основні показання щодо лікування курців е-сигарет, хворих на запальні та початкові форми дистрофічно-запальних уражень тканин пародонта за допомогою патогенетично направленої лікувальної схеми місцевої та загальної дії з урахуванням клінічних проявів та лабораторних досліджень з позитивними віддаленими результатами.

Практичне значення отриманих результатів. Отримані результати вивчення поширеності та інтенсивності захворювань тканин пародонта в курців електронних сигарет можуть бути використані при плануванні стоматологічної допомоги в амбулаторно-поліклінічних умовах. Визначені показники ротової рідини та крові запропоновані до використання при виборі тактики й оцінці ефективності лікувальних заходів при курації хвороб

пародонта в осіб, що використовують альтернативні прилади для паління тютюну.

На основі отриманих результатів клінічних та лабораторних досліджень опрацьована методика лікування хворих на ХКГ та початкові форми ГП, ефективність якої підтверджена у ході досліджень, що дозволяє рекомендувати її для практичного застосування.

Впровадження результатів дослідження. Результати дисертаційної роботи впроваджено в лікувальну практику терапевтичних стоматологічних відділень КПН «Міська стоматологічна поліклініка Чернівецької міської ради», терапевтичного відділення ОКНП «Чернівецький обласний стоматологічний центр», терапевтичного відділення КП «Рівненська обласна стоматологічна поліклініка», КНП «Тернопільська стоматологічна поліклініка №1 Тернопільської міської ради», стоматологічне відділення НЛЦ «Університетська клініка БДМУ».

Результати дисертаційної роботи також впроваджено у навчальний процес кафедр терапевтичної стоматології Вінницького національного медичного університету імені М.І. Пирогова, Тернопільського національного медичного університету імені І.Я. Горбачевського та Буковинського державного медичного університету.

Отримані дані є науковим підґрунтям для подальших клініко-лабораторних досліджень та можуть бути використані при написанні монографій, підручників, навчальних посібників.

Відсутність (наявність) порушень академічної доброчесності в дисертаційній роботі. У дисертаційній роботі не встановлено ознак академічного плагіату, фальсифікації чи інших порушень, що могли б поставити під сумнів самостійний характер виконання дисертантом представленого наукового дослідження. Текст є оригінальним, всі цитати коректно позначені та показані в списку літератури.

Апробація результатів дисертації. За результатами дисертації опубліковано 9 наукових праць: 3 - у наукових фахових виданнях

рекомендованих ДАК МОН України; 1 - у закордонному журналі, що індексуються в наукометричній базі Web of Science та 5 тез доповідей у матеріалах міжнародних науково-практичних конференцій, конгресів.

Оцінка структури, змісту та форми дисертації. Дисертація викладена українською мовою. Побудована відповідно до сучасних вимог оформлення дисертацій, затверджених Наказом МОН України № 40 від 12 січня 2017 року та Постанови Кабінету Міністрів України № 167 від 06.03.2019 року «Про проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії».

Матеріали дисертаційної роботи викладені на 256 сторінках українською мовою, з яких 166 сторінок основного тексту. Складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, огляду літератури, розділу матеріалів та методів, трьох розділів власних досліджень, аналізу та узагальнення результатів дослідження, висновків, практичних рекомендацій, списку використаної літератури та додатків. Робота ілюстрована 31 рисунками та 38 таблицями. Список використаної літератури містить 274 найменувань, із них 74 – кирилицею, 200 – латиною.

Першим структурним елементом рукопису дисертації є «**Анотація**», викладена державною та англійською мовами. У ній здобувачка стисло представила основні результати дослідження, коротко узагальнила основний зміст роботи із зазначенням наукової новизни та практичного значення. Анотацію завершує список публікацій за темою дисертації.

У «**Вступі**» на 6 сторінках обґрунтовано актуальність дослідження, сформульовано його мету, визначено предмет та об'єкт дослідження, підкреслено нові положення, теоретичне та практичне значення отриманих результатів. Для досягнення мети визначено конкретні завдання, наведено перелік методів дослідження.

Розділ «**Огляд літератури**» займає 30 сторінок та складається з трьох підрозділів. У першому достатньо вичерпно висвітлено тютюнопаління як медико-соціальну проблему сьогодення. У другому підрозділі авторка провела

аналіз впливу тютюнопаління на органи ротової порожнини. У третьому – вплив тютюнопаління на мікроциркуляцію в тканинах ясен.

Підрозділи написано чітко, логічно, літературною мовою, а відбір наукових джерел та їх аналіз свідчить про ґрунтовність та великий обсяг аналізу літературних джерел.

Розділ завершено проміжним висновком та переліком публікацій (3).

У розділі «**Матеріали та методи досліджень**» на 21 сторінці друкованого тексту лаконічно та змістовно описано дизайн та методологічні підходи даного дослідження.

У першому підрозділі наведено дані щодо дизайну дослідження, схарактеризовано групи дослідження із зазначенням принципів їх формування та критеріїв включення.

Авторкою логічно розподілено усіх хворих віком 18-44 роки на дві групи:

I група (основна) – 216 осіб, котрі палили, використовуючи прилади для нагрівання тютюну.

II група (група порівняння) – 108 осіб, котрі не палили.

Другий підрозділ містить опис клінічних методів дослідження хворих та методики проведення онкологічного скринінгу в пацієнтів, котрі палять, використовуючи прилади для нагрівання тютюну, що використовувалися у ході роботи.

У третьому підрозділі викладено лабораторні методи дослідження:

- функціональні - для з'ясування змін мікроциркуляторного русла в яснах осіб зі шкідливою звичкою;
- біохімічні - для уточнення механізмів впливу продуктів згорання тютюну в електронних сигаретах на перебіг запальних явищ в ротовій порожнині;
- рентгенологічні методи - для оцінки стану тканин пародонта та ефективності запропонованого лікування;
- імунологічні - для вивчення порушень тромборезистенції ендотелію

судин у даного контингенту хворих;

- статистичні - для математичного обчислення отриманих результатів.

Результати власних досліджень викладені у трьох розділах роботи.

У третьому розділі **«Клінічні аспекти стоматологічного здоров'я в осіб молодого віку, котрі палять, використовуючи прилади для нагрівання тютюну»** на 48 сторінках висвітлено стоматологічний статус пацієнтів груп дослідження, індексна оцінка стану тканин пародонта та особливості перебігу пародонтологічних захворювань груп дослідження, аналіз результатів оцінки стану порожнини рота.

Фактичний матеріал ілюстровано 16 рисунками, 13 таблицями. Розділ завершується проміжними висновками.

Результати досліджень даного розділу знайшли своє відображення у 2 наукових публікаціях

Четвертий розділ дисертації **«Рівні показників маркерів запалення у ротовій рідині та їх вплив на функціональний стан ендотелію судин ясен в осіб, котрі використовують електронні прилади для нагрівання тютюну»** викладено на 21 сторінці друкованого тексту. Містить 3 підрозділи, 4 рисунки, 12 таблиць, які ґрунтовно відображують його текстовий зміст. У даному розділі авторка схарактеризувала динаміку активності уреаз, лізоциму в ротовій рідині та ступінь орального дисбіозу на тлі паління е-сигарет в осіб із захворюваннями тканин пародонта; функціональний стан ендотелію судин за показниками мікроциркуляції, тромборезистентності ендотелію судин, вмісту у крові маркерів дисфункції ендотелію судин, що дозволило провести кореляційні взаємозв'язки між даними показниками в осіб із запальними захворюваннями тканин пародонта, котрі палили електронні сигарети

Завершують розділ проміжний висновок та перелік публікацій (3) за темою дослідження.

У п'ятому розділі **«Ефективність методу комплексного лікування захворювань тканин пародонта в осіб молодого віку, що палять**

електронні сигарети» на 29 сторінках тексту проведено аналіз клінічних, функціональних, біохімічних та імунологічних результатів дослідження після проведення лікування у хворих на хронічний катаральний гінгівіт, що палять е-сигарети; висвітлено динаміку показників біохімічних маркерів запалення ротової рідини та імунологічних параметрів ендотеліальної дисфункції крові після проведеного лікування.

Розділ доповнено 6 таблицями, 10 рисунками, проміжними висновками та переліком публікацій, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації (3).

Розділ **«Аналіз та обговорення результатів дослідження»** (17 сторінок тексту) є змістовним, достатньо лаконічним. Містить стислий виклад основних положень дисертації із ґрунтовним порівнянням власного фактичного матеріалу з результатами відомих досліджень.

Дисертантка на підставі проведеного дослідження формує 6 обґрунтованих **висновків**, які відповідають завданням дослідження, відрізняються новизною, витікають із результатів проведеного дослідження.

Практичні рекомендації (4) підтверджені результатами досліджень.

Список використаних джерел на 38 сторінках сформовано здобувачем наукового ступеня у порядку цитування. Бібліографічний опис списку оформлено з використанням *Springer Vancouver Style*, віднесеного до рекомендованого переліку стилів оформлення списку наукових публікацій.

Завершують рукопис дисертації **Додатки**:

- перелік наукових праць, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації (14);
- наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації (5);
- акти впровадження у навчальний та лікувальний процес (10).

Зауваження та недоліки дисертації, запитання до дисертантки.

Дозвольте зупинитися конкретно на зауваженнях та побажаннях:

1. Рукопис дисертації містить поодинокі технічні огріхи. Титульний лист оформлений не за вимогами.

2. На нашу думку, доцільно було б посилатися на літературні джерела глибиною пошуку до 5 років.

3. У підпункті 2.2. розділу 2 доречно було б скоротити клінічні методи дослідження хворих, оскільки вони викладені занадто детально.

Вказуючи на несуттєві недоліки, слід визнати загальний високий рівень поданої дисертаційної роботи. Зазначені неточності та редакційні огріхи в оформленні рукопису дисертації не знижують наукової цінності як проведеного дослідження, так і висновків.

Окрім висловлених зауважень та рекомендацій є ще кілька дискусійних запитань, а саме:

1. Які із досліджуваних маркерів крові та ротової рідини є найбільш інформативними для практичного лікаря з метою оцінки ефективності лікування та профілактики патологічних змін пародонта у хворих на хронічний гінгівіт, які палять е-сигарети?

2. У чому полягає динаміка змін активності уреаз, лізоциму в ротовій рідині та ступінь орального дисбіозу на тлі паління е-сигарет в осіб із захворюваннями тканин пародонта?

3. Чим був обґрунтований вибір компонентів запропонованої вами схеми лікування гінгівітів?

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертаційна робота Кіюн Ірини Дмитрівни на тему «Особливості перебігу та профілактика захворювань тканин пародонта при використанні сучасних приладів для нагрівання тютюну у осіб молодого віку» виконана на кафедрі хірургічної стоматології та щелепно-лицевої хірургії Буковинського державного медичного університету МОЗ України під керівництвом доктора медичних наук, професора Кузняк Наталії Богданівни, за методичним рівнем виконання клінічних та лабораторних досліджень, науковою новизною, теоретичним і практичним значенням, повнотою публікування результатів дисертації, а також оригінальність текстових даних (відсутністю порушення

академічної доброчесності) відповідає вимогам Постанови кабінету Міністрів України від 22.01.2022 р. № 44 щодо здобуття ступеня доктора філософії та вимогам до оформлення дисертації, що затверджені наказом МОН України № 40 від 12.01.2017 р., а її авторка заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 22 - «Охорона здоров'я» за спеціальністю 221 – «Стоматологія».

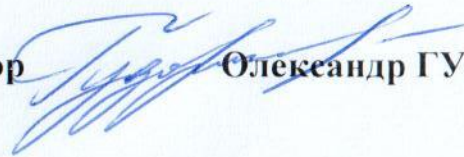
Офіційний опонент спеціалізованої ради ДФ 76.600.087:

проректор з науково-педагогічної роботи

Дніпровського державного

медичного університету,

доктор медичних наук, професор

Олександр ГУДАР'ЯН

Підпис *О. Гудар'яна*
ЗАСВІДЧУЮ
ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
06 20*24* р.
Головний секретар,
Біол. н., доцент
С. ЕГОРОВА

